

MƏHARƏT OSMANLI
Slavyan ölkələri tarixi
kafedrasının baş müəllimi
E-mail: maharatosman@mail.ru

MDB-DƏ İNTEQRASIYA PROSESLƏRİ

Açar sözlər: SSRİ, MDB, yenidənqurma, xarici siyasət.

Ключевые слова: СССР, СНГ, перестройка, внешняя политика.

Key words: USSR, CIS, reorganization, foreign policy

On illiklər ərzində keçmiş SSRİ ərazisində vahid iqtisadi mexanizm yaranmışdı. Onun çəmiyyətin inkişafındakı obyektiv tendensiya ilə əlaqədar sürətli demontajı bir sıra ciddi siyasi, iqtisadi və sosial xarakterli problemlər meydana çıxartdı. Onların həllinə respublikalar arasındakı iqtisadi saziş şərait yaratmalıdır. Lakin 1991-ci ilin oktyabrında imzalanmış İqtisadi birlik haqqında saziş bunun öhdəsindən gəlmək iqtidarında olmadı.

1993-cü ilin sentyabrın 24-də 10 MDB iştirakçısı dövlət İqtisadi ittifaq haqqında müqavilə imzaladı. Müqavilə 8 bölmədən ibarət olmaqla 34 maddəni əhatə edir. 1-ci bölmə (1-4 maddələr) İqtisadi birliyin məqsəd və prinsipləri, 2-ci bölmə (5-9 maddələr) ticarət-iqtisadi münasibət, 3-cü bölmə (10-13 maddələr) Sahibkarlıq və investisiyalar, 4-cü bölmə (14-18 maddələr) Pul-kredit, maliyyə və valyuta münasibətləri, 5-ci bölmə (19-24 maddələr) Sosial siyasət, 5-ci bölmə (25-26 maddələr) iqtisadi münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsi, 7-ci bölmə (27-28 maddələr) iqtisadi ittifaqın orqanları haqqındakı məsələləri əhatə edir. 8-ci bölmə (29-34 maddələr) Yekun müddəalar adlanır (1, s. 13).

1995-ci ilin fevralında Alma-Ata zirvə toplantısında Rusiya Federasiyası, Belarus Respublikası və Qazaxıstanla Gömrük İttifaqının yaradılması barədə razılığa gəldilər.

Bu sıradan olan daha bir saziş Minskdə 1995-ci fevralın 22-də Rusiya Federasiyası və Belarus Respublikası arasında Dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilənin, eləcə də Rusiyanın Qərbi qonşusu üçün imtiyazlar nəzərdə tutduğu sənədlər paketinin imzalanmasıdır. Belə müəyyən müstəsnaslıq Belarusiyanın Rusiya üçün strateji əhəmiyyətə malik olması, Rusiya üçün müəyyən kompromislərə hazır olması, eləcə də etnik və mədəni çəhətdən Rusiyaya yaxınlığı ilə izah edilir (2, s. 37).

1996-ci il martın 29-da Moskva şəhərində Belarusiya, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Rusiya prezidentləri "İqtisadi və humanitar sahələrdə integrasiyanın dərinləşməsi haqqında müqavilə" imzaladılar. Müqavilə iştirakçıların suverenliyi qorunub saxlanmaq şərti ilə iqtisadiyyat, elm, mədəniyyət, eləcə də sosial sahədə sıx əməkdaşlıq barədə "İntegrasiya edilmiş Dövlətlər Birliyi"nin (İDB) yaradılması məqsədini güdür (3, s. 420).

Aprelin 12-də MDB dövlətlərinin hökumət başçıları 1996-97-ci illər üçün İntegrasiya planını, iqtisadi cinayətkarlığa və mütəşəkkil cinayətkarlığa dair birkə mübarizə proqramını qəbul etdilər (4).

1993-cü ilin sentyabrında imzalanmış İqtisadi ittifaq haqqında müqavilə isə onun iştirakçıları arasındakı integrasiya prosesləri üçün hüquqi baza yolunu oynayır. 3-cü maddəyə görə, İqtisadi ittifaqın malların, xidmətlərin kapitalların və işçi qüvvəsinin azad hərəkətini; pul-kredit, büdcə, verki, qiymətdoyma, Xarici iqtisadi, gömrük və ticarət siyasətinin razılaşdırılmasını; razılığa gələn tərəflərin təsərrüfat qanunvericiliyinin harmonlaşdırılmasını; ümumi statik bazanın yaradılmasını nəzərdə tutur. 4-cü maddəyə əsasən, İqtisadi ittifaq aşağıdakı mərhələlərdən keçməklə integrasiyanın tədrici dərinləşdirilməsi yolu ilə yaradılır: dövlətlərarası (çoxtərəfli) azad ticarət assosiasiyası; kömrük ittifaqı malların, xidmətlərin, kapitalların və işçi qüvvəsinin ümumi bazarı; valyuta (pul) ittifaqı (5).

Faktiki materialların müqayisəli təhlili belə nəticəyə əsas verir ki, MDB daxilində integrasiyanın tam reallaşdırılması Avropa İttifaqının təcrübəsi əsas götürülməklə üzv dövlətlər arasında ikitərəfli və çoxtərəfli zəmində fəaliyyəti gücləndirməkdən çox asılıdır. Qəbul edilən qərarlar isə Birliyin bir qurum kimi maraqlarını təmin etməklə yanaşı, hər bir üzv dövlətin də mənafeyinə zidd olmamalı - başqa məqsədlər güdmədən həqiqi iqtisadi integrasiyaya xidmət etməlidir. Əks təqdirdə lazıminçə hazırlanmayan və ciddi zəmini olmayan sənədlərin qəbulu integrasiya anlayışını dəyərdən sala bilər. Fikrimcə, yuxarıdan göstərilənlər əsas götürülsə və Rusiya Federasiyası inkişaf vektorunu bərabərhüquqlu və qarşılıqlı surətdə fayda gətirən əməkdaşlığa doğru yönəldərsə, MDB daxilində iqtisadi integrasiyanın perspektivinə ümid etmək olar.

ƏDƏBİYYAT:

1. Пустагаров В. «Горячие точки в СНГ и международное право», «Международная жизнь», № 5, 1994.
2. Социальное развитие стран СНГ в 90-е годы. Мировая экономика и международные отношения, № 10, 1992.
3. История международных отношений. М., 2007.
4. «Azərbaycan» qəz., 29 iyul, 1995.
5. Практика глобализации: игры и правила новой эпохи/ Под ред. М.Г.Делягина. М., 2000.

MAHARAT OSMANLI

*Кафедра Истории славянских стран,
старший преподаватель*

E-mail: maharatosman@mail.ru

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ В СНГ

Данная статья посвящена проблеме процессов интеграции. В статье просматривается полная реализация интеграции в СНГ, на основе двух и многосторонних взаимоотношений членами государств Европейского Союза.

MAXARAT OSMANLI

*Department of the history of the
Slavic countries,
the senior lecturer*

E-mail: maharatosman@mail.ru

INTEGRATION PROBLEMS IN THE CIS

The article has been devoted to the problem processes of integration in the CIS. In the article it is looked through activities of member states in the bilateral and multilateral basis taken a basis of the experience of the European Union in the realization of the full integration within in the CIS.

Rəyçilər: dosent F. Baxşəliyev, t.e.d. R.C. Süleyanov

Bakı Dövlət Universitetinin Slavyan ölkələri tarixi kafedrasının 20 may 2010-cu il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür. (protokol №5)